

Горбова Наталя Аркадіївна

аспірант кафедри педагогіки та педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана
Хмельницького

КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕТНОПЕДАГОГІКИ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ЦІЛІСНОЇ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Освіта, як найважливіша складова культури, покликана забезпечити входження людини в культурне середовище через залучення до культурних цінностей. Вона не може бути обмеженою рамками вітчизняних культурних цінностей, а має вирішувати завдання збагачення індивідуальних та громадських ментальних якостей даного соціуму загальнолюдськими цінностями, вона має формувати крос-культурну грамотність як вид функціональної грамотності, що виступає цілісним, інтегративним механізмом та включає здатність до осмислення, розуміння, володіння культурою діалогу, широкого спілкування з культурно-інформаційним середовищем.

Варто вказати, що у багатьох дослідженнях до цілісної системи національного виховання відносять такі важливі компоненти, як:

- формування національної свідомості, почуття загальнонаціональної гордості й утвердження їх як одного з головних принципів виховання;
- утвердження свідомості та почуттів належності до певного народу;
- виховання відповідальності за долю своєї поліетнічної Батьківщини;
- всебічний розвиток культури міжетнічного спілкування, подолання як неповажного ставлення до національних почуттів і традицій, так і їх абсолютизації;
- рішуча боротьба проти проявів націонал-нігілізму та націонал-шовінізму, усунення причин, що їх породжують;
- утвердження поваги і прихильності до загальнолюдських цінностей, здійснення прориву до багатства загальноцивілізаційної культури та духовності, подолання відчуження людини від неї.

Причому, доведено, що така система виховання повинна охопити всі вікові групи та прошарки населення, відзначатися науковістю, дохідливістю, індивідуальним підходом, урахуванням психологічних особливостей людей різних національностей, толерантним ставленням до них [4].

Зауважимо, що полікультурна освіта, на думку більшості педагогів, має здійснюватися у трьох напрямках:

- інформаційне насичення (повідомлення знань про традиції, звичаї різних народів, специфіку їхньої культури та цінностей тощо);
- емоційний вплив (в процесі реалізації першого напряму – інформаційного насичення – важливо викликати відгук у душі учня, «розворушити» його почуття);
- поведінкові норми (знання, отримані дитиною про норми взаємин між народами, правила етикету, повинні бути обов'язково закріплені в його власній поведінці).

Зважаючи на вказане, етнопедагогіка має реалізовуватися у такій

послідовності:

- національне виховання (мета – прищеплення любові і поваги до свого народу, гордості за його культурно-історичні досягнення);
- ознайомлення дітей з людьми найближчого національного оточення (мета – формування доброзичливого ставлення до однолітків і дорослих інших національностей на основі прилучення до їх звичаїв і традицій);
- повідомлення знань про етнічну самобутність віддалених народів (мета – формування емоційно-позитивного ставлення до національного різноманіття планети).

Варто підкреслити, що така послідовність, яка так чи інакше задекларована в більшості освітніх документах, не має на сьогоднішній день конкретних механізмів своєї реалізації, моделей впровадження в життя тих постулатів, які є імперативними вимогами сучасної освіти.

У цьому сенсі недостатність філософсько-методологічних підходів для вирішення проблеми імплементації етнопедагогічного знання у сучасній освітній простір підтверджується відсутністю зв'язку сучасної освіти з усіма її складовими, а також недостатньою імплементацією методології етнокультурної освіти. Характерною рисою сучасного освітнього простору є також певна фрагментарність і фасеточність розгляду етнопедагогіки та майже повне зведення аналізу складного і багатогранного феномену, яким є етнопедагогіка до описовості та пошуку засобів впровадження окремих її елементів у педагогічну практику.

Рефлексія модернізаційних змін в освіті засвідчує необхідність переходу до нових стратегій та методологій навчання і виховання, до зростання педагогічного простору до освітньо-культурного, підсилення його світоглядними, аксіологічними, етичними, цивілізаційними, людиноцентристськими компонентами, що не в змозі зробити повноцінно тільки педагогічна наука.

Саме тому абсолютизація універсальних загальнолюдських пріоритетів та цінностей, що сталася, на думку російського дослідника В. Кувалдіна, непомітно «...із безлічі вимірів поняття «глобалізації» можна виділити два найочевидніших: загальнопланетарний масштаб інтернаціоналізації світової економіки; універсалізація або гомогенізація економічного життя, яке під впливом обміну знаннями, людьми, товарами, культурними цінностями і тощо усе більш тяжіє до єдиних стандартів, принципів і цінностей» [3].

У такому сенсі культурно-антропологічна площина розгляду етнопедагогіки спрямовує навчання і виховання не на формування абстрактної людини, а на визначення належності людини до тієї чи іншої нації, на вивчення людини як носія національної психології, національного характеру, національної самосвідомості. У той же час, зважаючи на те, що людина не живе ізольовано, а взаємодіє з представниками різноманітних культур, не можна обмежуватися національними рамками, що, власне, надає підстави для теорії і практики формування людини в умовах міжкультурної взаємодії.

Саме тому принциповим положенням визнається орієнтація етнопедагогіки на вироблення нового знання щодо використання народної мудрості у розвитку і формуванні повноцінної особистості з її біосоціодуховною сутністю, реалізація якої дозволяє жити в системі координат, що постійно змінюються і вимагають нового,

нелінійного, трансгресивного мислення.

Разом із тим, філософсько-освітній, антропологічний вимір етнопедагогічної парадигми, в якій формування етнокультурної компетентності особистості має бути підсилене етноантропологічними засадами, відповідає вимогам сучасного культурно-антропологічного контексту буття людини. Саме культурно-антропологічні аспекти етнопедагогічного знання постають тією галуззю взаємодії філософії і педагогіки, яка спроможна оптимізувати проектування розвитку повноцінної, повнофункціональної особистості.

Література:

1. Корнетов, Г. Б. Педагогические парадигмы базовых моделей образования: [учеб. пособие] / Г.Б. Корнетов. – М. : Изд-во УРАО, 2001. – 121 с.
2. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї: Людина. Освіта. Соціум. / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2007. – 575с.
3. Кувалдин В. Б. Глобализация — светлое будущее человечества? : [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://scenario.ng.ru/printed/interview/2000-10-11/5_future.html.
4. Римаренко Ю. І. Національний розвій України: Проблеми і перспективи / Ю. І. Римаренко. – К.: Юрінком,1995. – 272 с.
5. Троїцька Т. С. Філософська методологія як чинник модернізації професійної підготовки педагога / Тамара Серафимівна Троїцька. – Сімферополь : Таврія, 2006. – 376 с.